

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 6ης Ιουλίου 2017*

«Προδικαστική παραπομπή — Κρατικές ενισχύσεις — Κανονισμός (ΕΚ) 800/2008 — Γενική απαλλαγή ανά κατηγορία — Πεδίο εφαρμογής — Άρθρο 1, παράγραφος 6, στοιχείο γ' — Άρθρο 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ' — Έννοια της “προβληματικής επιχειρήσεως” — Έννοια της “συλλογικής πτωχευτικής διαδικασίας” — Εταιρία δικαιούχος κρατικής ενισχύσεως βάσει περιφερειακού επιχειρησιακού προγράμματος του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Αναπτύξεως (ΕΤΠΑ) η οποία υπήχθη μεταγενέστερα σε πτωχευτικό συμβιβασμό με συνέχιση της δραστηριότητας — Ανάκληση της ενισχύσεως — Υποχρέωση επιστροφής της καταβληθείσας προκαταβολής»

Στην υπόθεση C-245/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunale amministrativo regionale per le Marche (περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο του Marche, Ιταλία) με απόφαση της 4ης Μαρτίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 28 Απριλίου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Nerea SpA

κατά

Regione Marche,

παρισταμένης της:

Banca del Mezzogiorno – Mediocredito Centrale SpA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen, πρόεδρο τμήματος, M. Βηλαρά (εισηγητή), J. Malenovský, M. Safjan και D. Šváby, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Manuel Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Regione Marche, εκπροσωπούμενη από τον L. Di Ianni, avvocato,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από την C. Colelli και τον M. Caroluro, avvocati dello Stato,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την D. Recchia και τον A. Bouchagiar,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 5ης Απριλίου 2017,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού (ΕΚ) 800/2008 της Επιτροπής, της 6ης Αυγούστου 2008, για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων [107 και 108 ΣΛΕΕ] (Γενικός κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία) (ΕΕ 2008, L 214, σ. 3).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Nerea SpA και της Regione Marche (Περιφέρειας του Marche, Ιταλία), ως προς την ανάκληση της κρατικής ενισχύσεως η οποία χορηγήθηκε στη Nerea, στο πλαίσιο της εφαρμογής του περιφερειακού επιχειρησιακού προγράμματος (στο εξής: ΠΕΠ) του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Αναπτύξεως (ΕΤΠΑ), λόγω υπαγωγής της εταιρίας αυτής σε διαδικασία πτωχευτικού συμβιβασμού με συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 15 και 36 του κανονισμού 800/2008 έχουν ως εξής:
«(15) Οι ενισχύσεις που χορηγούνται σε προβληματικές επιχειρήσεις κατά την έννοια των κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμών όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων [(ΕΕ 2004, C 244, σ. 2)] πρέπει να αξιολογούνται με βάση τις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές έτσι ώστε να αποφεύγεται η καταστρατήγησή τους. Ενισχύσεις στις επιχειρήσεις αυτές θα πρέπει να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού. Προκειμένου να μειωθεί ο διοικητικός φόρτος των κρατών μελών κατά την χορήγηση ενισχύσεων υπαγόμενων στις διατάξεις του παρόντος κανονισμού προς [μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)], ο ορισμός της προβληματικής επιχείρησης πρέπει να απλουστευθεί σε σχέση με τον ορισμό που χρησιμοποιείται στις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές. Επιπλέον, οι ΜΜΕ που έχουν συσταθεί πριν από λιγότερο από τρία έτη δεν πρέπει να θεωρούνται, για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, προβληματικές όσον αφορά την περίοδο αυτή, εκτός εάν πληρούν τα κριτήρια βάσει της εθνικής νομοθεσίας για την υπαγωγή τους σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία. Η απλούστευση αυτή δεν πρέπει να θίγει τον χαρακτηρισμό των εν λόγω ΜΜΕ βάσει των κατευθυντήριων γραμμών όσον αφορά ενισχύσεις που δεν καλύπτονται από τον παρόντα κανονισμό ούτε τον χαρακτηρισμό μεγάλων επιχειρήσεων ως προβληματικών βάσει του παρόντος κανονισμού, που εξακολουθούν να υπάγονται στον πλήρη ορισμό που περιλαμβάνουν οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές.

[...]

(36) Σύμφωνα με τις αρχές που διέπουν τις ενισχύσεις που εμπίπτουν στο άρθρο [107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ], η ενίσχυση πρέπει να θεωρείται ότι χορηγείται κατά τη χρονική στιγμή της απονομής στο δικαιούχο του εννόμου δικαιώματος να λάβει την ενίσχυση σύμφωνα με το εφαρμοστέο εθνικό καθεστώς.»

4 Το άρθρο 1, παράγραφοι 6 και 7, του κανονισμού 800/2008 ορίζει τα εξής:

«6. Ο παρών κανονισμός δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες ενισχύσεις:

[...]

γ) ενισχύσεις σε προβληματικές επιχειρήσεις.

7. Για τους σκοπούς του στοιχείου γ) της παραγράφου 6, μια ΜΜΕ θεωρείται προβληματική επιχείρηση όταν πληροί τους ακόλουθους όρους:

[...]

γ) ανεξάρτητα από τη μορφή της εταιρείας, εφόσον η σχετική επιχείρηση πληροί τις προϋποθέσεις της εγχώριας νομοθεσίας ώστε να υπαχθεί σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία.

Οι ΜΜΕ που έχουν συσταθεί από χρόνο μικρότερο της τριετίας δεν θεωρούνται, για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, ότι είναι προβληματικές αναφορικά με το εν λόγω διάστημα, εκτός εάν πληρούν τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στο στοιχείο γ' του πρώτου εδαφίου.»

5 Οι κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων (ΕΕ 2004, C 244, σ. 2, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές) προβλέπουν, στα σημεία 9 έως 11, τα ακόλουθα:

«9. Δεν υπάρχει κοινοτικός ορισμός της προβληματικής επιχείρησης. Ωστόσο, η Επιτροπή θεωρεί ότι μία επιχείρηση είναι προβληματική κατά την έννοια των παρουσών κατευθυντηρίων γραμμών, εφόσον δεν είναι ικανή, με δικούς της οικονομικούς πόρους ή με τους πόρους που είναι πρόθυμοι να συνεισφέρουν οι ιδιοκτήτες/μέτοχοί της και οι πιστωτές της, να ανακόψει τη ζημιογόνο πορεία της, η οποία θα την οδηγήσει, ελλείψει εξωτερικής παρέμβασης από το κράτος, προς μία σχεδόν βέβαιη οικονομική εξαφάνιση βραχυπρόθεσμα ή μεσοπρόθεσμα.

10. Συγκεκριμένα, μια επιχείρηση θεωρείται καταρχήν και ανεξαρτήτως μεγέθους προβληματική, κατά την έννοια των παρουσών κατευθυντηρίων γραμμών στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) εάν πρόκειται για εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, εφόσον έχει απολεσθεί πάνω από το μισό του εγγεγραμμένου της κεφαλαίου και άνω του ενός τέταρτου του κεφαλαίου αυτού έχει απολεσθεί κατά τη διάρκεια των δώδεκα τελευταίων μηνών, ή

β) εάν πρόκειται για εταιρεία στην οποία τουλάχιστον ορισμένα μέλη έχουν απεριόριστη ευθύνη για τα χρέη της εταιρείας, εφόσον έχει απολεσθεί πάνω από το μισό του κεφαλαίου της, όπως εμφανίζεται στους λογαριασμούς της εταιρείας, και πάνω από το ένα τέταρτο του κεφαλαίου αυτού έχει απολεσθεί κατά τη διάρκεια των δώδεκα τελευταίων μηνών, ή

γ) ανεξάρτητα από τη μορφή της εταιρείας, εφόσον η σχετική επιχείρηση πληροί τις προϋποθέσεις της εγχώριας νομοθεσίας ώστε να υπαχθεί σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία.

11. Ακόμα και στην περίπτωση που δεν συντρέχει καμία από τις περιστάσεις που αναφέρονται στο σημείο 10, μια εταιρεία μπορεί να συνεχίσει να θεωρείται προβληματική, ιδιαίτερα όταν υπάρχουν οι συνήθεις ενδείξεις μιας προβληματικής επιχείρησης όπως αύξηση των ζημιών, μείωση του κύκλου εργασιών, διόγκωση των αποθεμάτων, πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα, φθίνουσα ταμειακή ροή, αυξανόμενη δανειοληψία, αύξηση των οικονομικών επιβαρύνσεων καθώς

και εξασθένιση ή εξαφάνιση της αξίας του καθαρού ενεργητικού. Στις σοβαρότερες περιπτώσεις, η επιχείρηση μπορεί να έχει καταστεί αφερέγγυα ή να υπάγεται σε συλλογική διαδικασία του εθνικού δικαίου λόγω αφερεγγυότητας. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές ισχύουν για κάθε ενίσχυση που χορηγείται στο πλαίσιο τέτοιας διαδικασίας και η οποία επιτρέπει στην επιχείρηση να συνεχίσει τη δραστηριότητά της. Σε όλες τις περιπτώσεις, η επιχείρηση δεν είναι επιλέξιμη παρά μόνο εφόσον διαπιστωθεί η αδυναμία της να εξασφαλίσει την ανάκαμψή της με δικούς της πόρους ή με την εξασφάλιση κεφαλαίων από τους ιδιοκτήτες/μετόχους ή τους πιστωτές της.»

Το ιταλικό δίκαιο

- 6 Το καθεστώς του πτωχευτικού συμβιβασμού, μια μορφή του οποίου είναι ο πτωχευτικός συμβιβασμός με συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, ρυθμίζεται από τα άρθρα 160 έως à 186 bis του Regio Decreto n. 267 – Disciplina del fallimento, del concordato preventivo, dell'amministrazione controllata e della liquidazione coatta amministrativa (βασιλικού διατάγματος 267, της 16ης Μαρτίου 1942, περί ρυθμίσεως της πτωχεύσεως, του προληπτικού της πτωχεύσεως συμβιβασμού, της τεθείσας υπό έλεγχο διοικήσεως και της αναγκαστικής διοικητικής εκκαθαρίσεως), της 16ης Μαρτίου 1942 (GURI αριθ. 81, της 6ης Απριλίου 1942), ως ίσχυε κατά τον χρόνο των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης (στο εξής: νόμος περί πτωχεύσεων).

- 7 Το άρθρο 160 του νόμου περί πτωχεύσεων, με τίτλο «Προϋποθέσεις υπαγωγής στη διαδικασία», προβλέπει τα εξής:

«Ο επιχειρηματίας, ο οποίος βρίσκεται σε κατάσταση κρίσεως μπορεί να προτείνει στους πιστωτές του πτωχευτικό συμβιβασμό βάσει σχεδίου [...].

Για τους σκοπούς του πρώτου εδαφίου, η κατάσταση κρίσεως περιλαμβάνει επίσης και κατάσταση αφερεγγυότητας.»

- 8 Το άρθρο 161 του νόμου περί πτωχεύσεων, με τίτλο «Αίτηση πτωχευτικού συμβιβασμού», ορίζει τα εξής:

«Η αίτηση υπαγωγής στη διαδικασία του πτωχευτικού συμβιβασμού υποβάλλεται με υπόμνημα, υπογραφόμενο από τον οφειλέτη, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου στον οποίο η επιχείρηση έχει την κύρια έδρα της [...].»

- 9 Το άρθρο 186bis του νόμου περί πτωχεύσεων, με τίτλο «Συμβιβασμός με συνεχιζόμενη δραστηριότητα», προβλέπει τα εξής:

«Όταν το σχέδιο συμβιβασμού που αναφέρεται στο άρθρο 161, παράγραφος 2, στοιχείο e, προβλέπει τη συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας από τον οφειλέτη, τη μεταβίβαση της επιχειρήσεως εν λειτουργία ή την εισφορά της επιχειρήσεως εν λειτουργία σε μία ή περισσότερες εταιρίες, ακόμη και νεοσύστατες, εφαρμόζονται οι διατάξεις του παρόντος άρθρου. Το σχέδιο μπορεί να προβλέπει επίσης την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων που δεν είναι αναγκαία για την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Στις προβλεπόμενες από το παρόν άρθρο περιπτώσεις:

- a) το σχέδιο που αναφέρεται στο άρθρο 161, παράγραφος 2, στοιχείο e, πρέπει επίσης να περιέχει αναλυτική αναφορά των εξόδων και των εσόδων που αναμένονται από την προβλεπόμενη στο σχέδιο συμβιβασμού συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, τους αναγκαίους οικονομικούς πόρους και τον τρόπο καλύψεώς τους·

- b) η έκθεση του εμπειρογνώμονα που αναφέρεται στο άρθρο 161, παράγραφος 3, πρέπει να πιστοποιεί ότι η προβλεπόμενη από το σχέδιο συμβιβασμού συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας εξυπηρετεί την καλύτερη ικανοποίηση των πιστωτών·
- c) το σχέδιο μπορεί να προβλέπει, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 160, παράγραφος 2, χρεοστάσιο έως ένα έτος από την έγκρισή του για την πληρωμή των προνομιούχων πιστωτών, των πιστωτών με δικαίωμα ενεχύρου ή των ενυπόθηκων πιστωτών, εκτός εάν προβλέπεται η εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων ή δικαιωμάτων επί των οποίων βασίζεται το προνόμιο, ενέχυρο ή υποθήκη. Στην περίπτωση αυτή, οι προνομιούχοι πιστωτές δεν έχουν δικαίωμα ψήφου.

Με την επιφύλαξη των οριζόμενων στο άρθρο 169bis, οι υπό εκτέλεση κατά την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως συμβάσεις, συμπεριλαμβανομένων αυτών που έχουν συναφθεί με δημόσιες αρχές, δεν λύονται λόγω της ενάρξεως της διαδικασίας. Τυχόν αντίθετες συμφωνίες είναι άνευ αποτελέσματος. Η υπαγωγή στον πτωχευτικό συμβιβασμό δεν εμποδίζει τη συνέχιση των δημοσίων συμβάσεων, εάν ο οριζόμενος από τον οφειλέτη εμπειρογνώμονας που αναφέρεται στο άρθρο 67 έχει πιστοποιήσει τη συμφωνία με το σχέδιο και την εύλογη ικανότητα εκπληρώσεως της συμβάσεως. Από την εν λόγω συνέχιση μπορεί να ωφεληθεί, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου, η εταιρία προς την οποία μεταβιβάζεται ή εκχωρείται επιχείρηση ή κλάδος επιχειρήσεως, της οποίας οι συμβάσεις μεταβιβάζονται. Ο εισηγητής δικαστής, κατά τη μεταβίβαση ή την εκχώρηση, διατάσσει την ακύρωση των εγγραφών και μεταγραφών.

Μετά την κατάθεση της αιτήσεως, η συμμετοχή σε διαδικασίες αναθέσεως δημοσίων συμβάσεων πρέπει να εγκρίνεται από το δικαστήριο, αφού ζητηθεί η γνώμη του συνδίκου, εφόσον έχει διοριστεί. Ελλείψει διορισμού, αποφασίζει το δικαστήριο.

Η υπαγωγή στον πτωχευτικό συμβιβασμό δεν εμποδίζει τη συμμετοχή σε διαδικασίες αναθέσεως δημοσίων συμβάσεων, εφόσον η επιχείρηση υποβάλλει στο πλαίσιο του διαγωνισμού:

- a) έκθεση εμπειρογνώμονα ο οποίος πληροί τις κατά το άρθρο 67, παράγραφος 3, στοιχεία d, προϋποθέσεις και με την οποία πιστοποιείται η συμφωνία με το σχέδιο και η εύλογη ικανότητα εκπληρώσεως της συμβάσεως·
- b) τη δήλωση άλλου φορέα ο οποίος πληροί τις προϋποθέσεις γενικού χαρακτήρα, έχει τη χρηματοδοτική, τεχνική, οικονομική ικανότητα καθώς και την ικανότητα πιστοποίησεως που απαιτούνται για την ανάθεση της συμβάσεως και έχει δεσμευθεί έναντι του διαγωνιζομένου και της αναθέτουσας αρχής να θέσει στη διάθεσή τους, καθ' όλη τη διάρκεια της συμβάσεως, τους αναγκαίους για την εκτέλεση της συμβάσεως πόρους και να διαδεχθεί τη βοηθούμενη επιχείρηση σε περίπτωση που αυτή πτωχεύσει κατά τη διάρκεια του διαγωνισμού ή μετά τη σύναψη της συμβάσεως ή δεν είναι για οποιονδήποτε λόγο πλέον σε θέση να εκτελέσει δεόντως τη σύμβαση. Το άρθρο 49 του [decreto legislativo n. 163 –Codice dei contratti pubblici relativi a lavori, servizi e forniture in attuazione delle direttive 2004/17/CE e 2004/18/CE (νομοθετικού διατάγματος 163, περί του κώδικα δημοσίων συμβάσεων έργων, υπηρεσιών και προμηθειών κατ' εφαρμογήν των οδηγιών 2004/17/EK και 2004/18/EK), της 12ης Απριλίου 2006 (τακτικό συμπλήρωμα στην *GURI* αριθ. 100, της 2ας Μαΐου 2006)] έχει εφαρμογή.

Με την επιφύλαξη της προηγούμενης παραγράφου, η επιχείρηση που έχει υπαχθεί σε πτωχευτικό συμβιβασμό μπορεί να συμμετάσχει στον διαγωνισμό διά της συμμετοχής της σε προσωρινή κοινοπραξία επιχειρήσεων, αρκεί να μην έχει την ιδιότητα της εντολοδόχου και υπό την προϋπόθεση ότι οι λοιπές επιχειρήσεις που μετέχουν στην κοινοπραξία δεν υπάγονται σε πτωχευτική διαδικασία. Στην περίπτωση αυτή, η δήλωση που προβλέπεται στην παράγραφο 4, στοιχείο b, μπορεί να προέλθει και από φορέα που μετέχει στην κοινοπραξία.

Εάν, κατά τη διάρκεια διαδικασίας που έχει αρχίσει σύμφωνα με το παρόν άρθρο, η άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας παύσει ή καταστεί προδήλως επιβλαβής για τους πιστωτές, το δικαστήριο λαμβάνει απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 173. Ο οφειλέτης διατηρεί το δικαίωμα να τροποποιήσει την πρόταση πτωχευτικού συμβιβασμού.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 10 Με απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, η Περιφέρεια του Marche ενέκρινε την πρόσκληση υποβολής αιτήσεων και τα υποδείγματα σχετικά με την υλοποίηση της δράσεως 1.2.1.05.01 του ΠΕΠ του ΕΤΠΑ σχετικά με την Περιφέρεια του Marche για τη χρονική περίοδο από το 2007 έως το 2013, η οποία είχε εγκριθεί με την απόφαση υπ' αριθ. 3986 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 17ης Αυγούστου 2007.
- 11 Στις 13 Απριλίου 2011, η Nerea υπέβαλε αίτηση χορηγήσεως ενισχύσεως βάσει του εν λόγω ΠΕΠ. Με την από 20 Μαρτίου 2012 απόφαση, η Περιφέρεια του Marche της χορήγησε χρηματοδοτική συνδρομή ύψους 144 052,58 ευρώ, για επιλέξιμη δαπάνη 665 262,91 ευρώ. Εξάλλου, κατόπιν αιτήσεως της Nerea, προκαταβολή αντιστοιχούσα στο 50 % του ποσού της συνδρομής αυτής, ήτοι 72 026,29 ευρώ, καταβλήθηκε μέσω του ενδιάμεσου φορέα MedioCredito centrale (MCC) SpA (στο εξής: MCC).
- 12 Στις 18 Νοεμβρίου 2013, η Nerea, αφού ολοκλήρωσε την αποτελούσα το αντικείμενο της εν λόγω χρηματοδοτικής συνδρομής επένδυσης, υπέβαλε έκθεση περί των πραγματοποιηθεισών δαπανών και ζήτησε την καταβολή του υπολοίπου της συνδρομής αυτής.
- 13 Στις 24 Δεκεμβρίου 2013, η Nerea υπέβαλε ενώπιον του Tribunale di Macerata (δικαστηρίου της Macerata, Ιταλία) αίτηση πτωχευτικού συμβιβασμού με συνεχιζόμενη δραστηριότητα. Με απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2014, δημοσιευθείσα στις 23 Οκτωβρίου 2014, το εν λόγω δικαστήριο κίνησε τη διαδικασία πτωχευτικού συμβιβασμού.
- 14 Με έγγραφο της 11ης Φεβρουαρίου 2015, ο MCC κοινοποίησε στη Nerea απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας ανακλήσεως της χρηματοδοτικής συνδρομής που της είχε χορηγηθεί από την Περιφέρεια του Marche. Η κίνηση της διαδικασίας αυτής δικαιολογούνταν από το γεγονός ότι η Nerea, λόγω υπαγωγής της στη διαδικασία πτωχευτικού συμβιβασμού με συνεχιζόμενη δραστηριότητα, δεν πληρούσε πλέον τις προϋποθέσεις επιλεξιμότητας για χρηματοδότηση, σύμφωνα με το άρθρο 1 καθώς και το άρθρο 20, στοιχείο h, της προσκλήσεως υποβολής αιτήσεων.
- 15 Στις 5 Μαρτίου 2015, η Nerea υπέβαλε παρατηρήσεις και ζήτησε την ακύρωση της διαδικασίας ανακλήσεως.
- 16 Με έγγραφο της 20ής Μαρτίου 2015, ο MCC επιβεβαίωσε στη Nerea ότι η έναντι αυτής κίνηση της διαδικασίας πτωχευτικού συμβιβασμού με συνεχιζόμενη δραστηριότητα συνιστούσε, δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού 800/2008, μία από τις περιπτώσεις που δεν επιτρέπουν την επιλεξιμότητά της για χρηματοδοτική συνδρομή.
- 17 Στις 11 Μαΐου 2015, η Περιφέρεια του Marche ανακάλεσε τη χορηγηθείσα στη Nerea χρηματοδοτική συνδρομή και της ζήτησε την επιστροφή της καταβληθείσας προκαταβολής των 72 026,29 ευρώ, συν τόκους ύψους 4 997,93 ευρώ.
- 18 Η Nerea άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου προσφυγή κατά των αποφάσεων αυτών, προβάλλοντας, μεταξύ άλλων, παραβίαση του ΠΕΠ, παράβαση του άρθρου 1, παράγραφος 7, του κανονισμού 800/2008 και παραβίαση της αρχής της χρηστής διοικήσεως.

19 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunale amministrativo regionale per le Marche (διοικητικό περιφερειακό δικαστήριο της Περιφέρειας του Marche, Ιταλία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Καταρχάς, αφορά το άρθρο 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού 800/2008 μόνον τις διαδικασίες που μπορούν να κινηθούν αυτεπαγγέλτως από τις διοικητικές και δικαστικές αρχές των κρατών μελών (στην Ιταλία, επί παραδείγματι, η πτώχευση) ή και εκείνες που μπορούν να κινηθούν με αίτηση και μόνον του ενδιαφερόμενου επιχειρηματία (όπως είναι στο εθνικό δίκαιο ο πτωχευτικός συμβιβασμός), λαμβανομένου υπόψη ότι η διάταξη κάνει λόγο για “υπαγωγή τους” σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία;
- 2) Σε περίπτωση που κριθεί ότι ο κανονισμός 800/2008 αφορά όλες τις πτωχευτικές διαδικασίες, ειδικότερα τον κατά το άρθρο 186bis του νόμου περί πτωχεύσεων θεσμό του πτωχευτικού συμβιβασμού με συνεχιζόμενη δραστηριότητα, πρέπει το άρθρο 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού 800/2008 να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η απλή συνδρομή των προϋποθέσεων για την έναρξη πτωχευτικής διαδικασίας σε βάρος επιχειρηματία που ζητεί ενίσχυση από τα διαρθρωτικά ταμεία απαγορεύει τη χορήγηση της χρηματοδότησης ή υποχρεώνει την εθνική διαχειριστική αρχή να ανακαλέσει τη χρηματοδότηση που έχει ήδη χορηγηθεί ή, αντιθέτως, πρέπει να επαληθεύεται η κατάσταση δυσχέρειας στη συγκεκριμένη περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη, επί παραδείγματι, τον χρόνο έναρξεως της διαδικασίας, την τήρηση από τον επιχειρηματία των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει και κάθε άλλη σχετική περίπτωση;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

20 Προκαταρκτικώς παρατηρείται ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινισθεί η ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού 800/2008, καθόσον έχει επιληφθεί διαφοράς στο πλαίσιο της οποίας η Nerea, επιχείρηση δικαιούχος κρατικής ενισχύσεως χορηγούμενης στο πλαίσιο ΠΕΠ για την Περιφέρεια του Marche, αμφισβητεί την υποχρέωσή της να επιστρέψει το ποσό καθώς και τους σχετικούς τόκους, κατ' εφαρμογήν της διατάξεως αυτής, για τον λόγο ότι μετά τη χορήγησή της, έκανε αίτηση πτωχευτικού συμβιβασμού με συνεχιζόμενη δραστηριότητα.

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 21 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού 800/2008 έχει την έννοια ότι η «συλλογική πτωχευτική διαδικασία» την οποία αφορά καλύπτει μόνον τις διαδικασίες που μπορούν να κινηθούν αυτεπαγγέλτως από τις διοικητικές και δικαστικές αρχές των κρατών μελών ή αν καλύπτει επίσης αυτές που μπορούν να κινηθούν με πρωτοβουλία της επιχειρήσεως.
- 22 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το ερώτημα αυτό τίθεται λόγω της ιδιαιτερότητας της συλλογικής πτωχευτικής διαδικασίας της υποθέσεως της κύριας δίκης, ήτοι του πτωχευτικού συμβιβασμού με συνεχιζόμενη δραστηριότητα όπως προβλέπει ο νόμος περί πτωχεύσεων, ο οποίος κινείται από το αρμόδιο δικαστήριο κατόπιν αιτήσεως της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως.
- 23 Πράγματι, αν η έννοια της «συλλογικής πτωχευτικής διαδικασίας» ερμηνευθεί ως καλύπτουσα μόνον τις διαδικασίες που κινεί αυτεπαγγέλτως το αρμόδιο δικαστήριο, δεν περιλαμβάνει τον πτωχευτικό συμβιβασμό με συνεχιζόμενη δραστηριότητα και, συνεπώς, το άρθρο 1, παράγραφοι 6 και 7, του κανονισμού 800/2008 δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση της Nerea.

- 24 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 6, στοιχείο γ', ο κανονισμός 800/2008 δεν εφαρμόζεται στις ενισχύσεις σε προβληματικές επιχειρήσεις. Η αιτιολογική σκέψη 15 του εν λόγω κανονισμού διευκρινίζει ότι οι ενισχύσεις που χορηγούνται σε προβληματικές επιχειρήσεις πρέπει να αξιολογούνται υπό το πρίσμα των κατευθυντηρίων γραμμών ώστε να αποφεύγεται η καταστρατήγησή τους.
- 25 Το άρθρο 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού 800/2008 προβλέπει ότι μια ΜΜΕ πρέπει να θεωρηθεί προβληματική επιχείρηση όταν πληροί, κατά το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο, τις προϋποθέσεις υπαγωγής σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία.
- 26 Επομένως, η διάταξη αυτή παραπέμπει στο εθνικό δίκαιο όσον αφορά τον καθορισμό των προϋποθέσεων υπαγωγής μιας ΜΜΕ σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία.
- 27 Παρατηρείται πάντως ότι ούτε η διάταξη αυτή, ούτε καμία άλλη διάταξη του κανονισμού 800/2008 διακρίνουν μεταξύ των διαφόρων συλλογικών πτωχευτικών διαδικασιών οι οποίες υφίστανται στις διάφορες εθνικές έννομες τάξεις, αναλόγως του αν αυτές κινούνται από τις διοικητικές και δικαστικές αρχές των κρατών μελών ή κινούνται με πρωτοβουλία της επιχείρησης.
- 28 Επομένως, καίτοι είναι αληθές ότι το άρθρο 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού 800/2008 αναφέρει τις «προϋποθέσεις υπαγωγής» σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία, η διάταξη αυτή δεν μπορεί εντούτοις να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά μόνον τις διαδικασίες που κινούνται αυτεπαγγέλτως έναντι επιχειρήσεων, εξαιρουμένων των διαδικασιών που κινούνται με πρωτοβουλία των επιχειρήσεων.
- 29 Κατά συνέπεια, το άρθρο 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού 800/2008 έχει την έννοια ότι η «συλλογική πτωχευτική διαδικασία» την οποία αφορά καλύπτει όλες τις συλλογικές πτωχευτικές διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, ανεξαρτήτως του αν οι διαδικασίες αυτές κινούνται αυτεπαγγέλτως από τις εθνικές διοικητικές ή δικαστικές αρχές ή κινούνται με πρωτοβουλία της οικείας επιχείρησης.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

- 30 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού 800/2008 έχει την έννοια ότι το γεγονός ότι μια επιχείρηση πληροί τις προϋποθέσεις υπαγωγής σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία αρκεί για να μην επιτρέπεται να της χορηγηθεί κρατική ενίσχυση κατ' εφαρμογήν του εν λόγω κανονισμού ή για να επιβληθεί η ανάκλησή της αν έχει ήδη χορηγηθεί, ή αν πρέπει να αποδεικνύεται συγκεκριμένα, για τον σκοπό αυτόν, ότι η επιχείρηση είναι προβληματική.
- 31 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 6, στοιχείο γ', ο κανονισμός 800/2008 αποκλείει του πεδίου εφαρμογής του τις κρατικές ενισχύσεις σε προβληματικές επιχειρήσεις, ήτοι, μεταξύ άλλων, σε επιχειρήσεις οι οποίες, σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού αυτού, πληρούν τις κατά το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο προϋποθέσεις υπαγωγής σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία.
- 32 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 36 του κανονισμού 800/2008, οι ενισχύσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ πρέπει να θεωρείται ότι χορηγούνται κατά τη χρονική στιγμή της απονομής στον δικαιούχο του εννόμου δικαιώματος να λάβει την ενίσχυση σύμφωνα με το εφαρμοστέο εθνικό καθεστώς.

- 33 Ως εκ τούτου, όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 71 των προτάσεων του, η επιλεξιμότητα της επιδιώκουσας τη χορήγηση ενισχύσεων επιχειρήσεως πρέπει να εκτιμάται κατά τον χρόνο της χορηγήσεως, βάσει των προϋποθέσεων του κανονισμού 800/2008 (βλ., συναφώς, απόφαση της 21ης Μαρτίου 2013, *Magdeburger Mühlenwerke*, C-129/12, EU:C:2013:200, σκέψη 40).
- 34 Στη συνέχεια, υπενθυμίζεται ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 15 του κανονισμού 800/2008, ο ορισμός της «προβληματικής επιχειρήσεως» πρέπει να απλουστευθεί σε σχέση με τον ορισμό που χρησιμοποιείται στις κατευθυντήριες γραμμές, για να μειωθεί η διοικητική επιβάρυνση των κρατών μελών όταν χορηγούν ενίσχυση καλυπτόμενη από τον κανονισμό αυτό σε ΜΜΕ. Κατά συνέπεια, το άρθρο 1, παράγραφος 7, του εν λόγω κανονισμού παραθέτει απλώς τα στοιχεία της έννοιας της «προβληματικής επιχειρήσεως» του σημείου 10 των κατευθυντηρίων γραμμών, χωρίς να επαναλαμβάνει όσα απαριθμούνται στο σημείο 11 των κατευθυντηρίων αυτών γραμμών.
- 35 Θα προσέκρουε όμως στον σκοπό απλουστεύσεως να επιβάλλεται στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών ότι, για να αποφασίσουν, κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 800/2008, τη χορήγηση κρατικής ενισχύσεως σε επιχείρηση, πρέπει να εκτιμούν οι ίδιες συγκεκριμένα, κατά τον χρόνο εξετάσεως της επιλεξιμότητάς της για τη χορήγηση της ενισχύσεως, αν η επιχείρηση είναι προβληματική.
- 36 Κατά τα λοιπά, το άρθρο 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του εν λόγω κανονισμού δεν υποχρεώνει τις ως άνω αρχές να προβαίνουν σε αυτοτελή εξέταση της συγκεκριμένης καταστάσεως της επιχειρήσεως, αλλά απλώς να μεριμνούν ώστε να μη χορηγούν, κατ' εφαρμογήν του ίδιου αυτού κανονισμού, ενίσχυση σε επιχείρηση η οποία πληροί τις προϋποθέσεις υπαγωγής σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία.
- 37 Επομένως, επιχείρηση όπως η Nerea, η οποία, κατά τον χρόνο που της χορηγήθηκε η ενίσχυση, δεν πληρούσε τις κατά το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο προϋποθέσεις υπαγωγής σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως προβληματική επιχείρηση εμπόπτουσα στο άρθρο 1, παράγραφος 6, του κανονισμού 800/2008.
- 38 Συνάγεται επίσης ότι ενίσχυση χορηγηθείσα σε επιχείρηση τηρουμένου του κανονισμού 800/2008, και εφόσον πληρούται ιδίως η αρνητική προϋπόθεση του άρθρου 1, παράγραφος 6, του κανονισμού αυτού, δεν μπορεί να ανακληθεί για τον λόγο και μόνον ότι η επιχείρηση αυτή υπήχθη σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία μετά τον χρόνο χορηγήσεως της ενισχύσεως.
- 39 Κατά συνέπεια, το άρθρο 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού 800/2008 έχει την έννοια ότι το γεγονός ότι επιχείρηση πληροί τις προϋποθέσεις υπαγωγής σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία κατά το εθνικό δίκαιο, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει, αρκεί για να μην επιτρέπεται η χορήγηση κρατικής ενισχύσεως στην επιχείρηση αυτή κατ' εφαρμογήν του εν λόγω κανονισμού ή, αν της έχει ήδη χορηγηθεί τέτοια ενίσχυση, για να διαπιστωθεί ότι δεν επιτρεπόταν βάσει του εν λόγω κανονισμού, καθόσον οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνταν κατά τον χρόνο χορηγήσεως της εν λόγω ενισχύσεως. Αντιθέτως, ενίσχυση χορηγηθείσα σε επιχείρηση τηρουμένου του κανονισμού 800/2008, και ιδίως του άρθρου 1, παράγραφος 6, δεν μπορεί να ανακληθεί για τον λόγο και μόνον ότι η επιχείρηση αυτή υπήχθη σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία μετά τον χρόνο χορηγήσεως της ενισχύσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 40 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπου που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού (ΕΚ) 800/2008 της Επιτροπής, της 6ης Αυγούστου 2008, για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων [107 και 108 ΣΛΕΕ] (Γενικός κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία), έχει την έννοια ότι η «συλλογική πτωχευτική διαδικασία» την οποία αφορά καλύπτει όλες τις συλλογικές πτωχευτικές διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, ανεξαρτήτως του αν οι διαδικασίες αυτές κινούνται αυτεπαγγέλτως από τις εθνικές διοικητικές ή δικαστικές αρχές ή κινούνται με πρωτοβουλία της οικείας επιχειρήσεως.
- 2) Το άρθρο 1, παράγραφος 7, στοιχείο γ', του κανονισμού 800/2008 έχει την έννοια ότι το γεγονός ότι επιχείρηση πληροί τις προϋποθέσεις υπαγωγής σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία κατά το εθνικό δίκαιο, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να διαπιστώσει, αρκεί για να μην επιτρέπεται η χορήγηση κρατικής ενισχύσεως στην επιχείρηση αυτή κατ' εφαρμογήν του εν λόγω κανονισμού ή, αν της έχει ήδη χορηγηθεί τέτοια ενίσχυση, για να διαπιστωθεί ότι δεν επιτρεπόταν βάσει του εν λόγω κανονισμού, καθόσον οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνταν κατά τον χρόνο χορηγήσεως της εν λόγω ενισχύσεως. Αντιθέτως, ενίσχυση χορηγηθείσα σε επιχείρηση τηρουμένου του κανονισμού 800/2008, και ιδίως του άρθρου 1, παράγραφος 6, δεν μπορεί να ανακληθεί για τον λόγο και μόνον ότι η επιχείρηση αυτή υπήχθη σε συλλογική πτωχευτική διαδικασία μετά τον χρόνο χορηγήσεως της ενισχύσεως.

(υπογραφές)